

Kenevir Dokumacılığının Sürdürülebilir Kültürel Miras Bağlamında Yeniden Canlandırılması: Samsun Örneği¹

Emine Balcı

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi örneğinden hareketle kenevir dokumacılığının somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) unsuru olarak sürdürülebilir turizm, kadın emeği ve yerel kalkınma bağlamlarında nasıl değerlendirilebileceğini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemi çerçevesinde yürütülen araştırmada, 2021–2024 yılları arasında yayımlanan sekiz haber metnine doküman analizi uygulanmış, elde edilen veriler tematik analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Çalışmada elde edilen temalar arasında kültürel mirasın yeniden canlandırılması, kadınların toplumsal ve ekonomik güçlenmesi, sürdürülebilir üretim zinciri, kültürel ürünlerin turizme entegrasyonu ve yerel kalkınma–marka şehir vizyonu öne çıkmaktadır. Bulgular, kenevir dokumacılığının kültürel sürekliliğin bir göstergesi olmanın ötesinde, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliği destekleyen yenilikçi bir üretim biçimi olarak yeniden işlev kazandığını göstermektedir. Araştırma sonucunda, kenevir dokumacılığının kültürel, çevresel ve ekonomik boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesinin, SOKÜM değerlerinin korunmasına ve sürdürülebilir turizm uygulamalarının güçlendirilmesine katkı sunduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelime: Sürdürülebilir Turizm, Somut olmayan Kültürel Miras (SOKÜM), Kenevir Dokumacılığı, Samsun, Yerel Kalkınma
Gönderilme Tarihi:24.10.2025; Kabul Tarihi:02.12.2025. Araştırma Makalesi

Revitalization of Hemp Weaving within the Context of Sustainable Cultural Heritage: The Case of Samsun

ABSTRACT

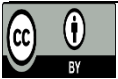
The aim of this study is to reveal how hemp weaving can be evaluated as an element of intangible cultural heritage (ICH) in the context of sustainable tourism, women's labor, and local development, based on the example of the Samsun Metropolitan Municipality Hemp and Silk Weaving Workshop. Conducted within the framework of qualitative research methods, the study applied document analysis to eight news articles published between 2021 and 2024, and the data obtained were analyzed using a thematic analysis approach. The themes identified in the study include the revitalization of cultural heritage, the social and economic empowerment of women, sustainable production chains, the integration of cultural products into tourism, and local development–brand city vision. The findings show that hemp weaving has regained its function as an innovative form of production that supports economic and environmental sustainability, beyond being an indicator of cultural continuity. The research concluded that evaluating hemp weaving in terms of its cultural, environmental, and economic dimensions contributes to the preservation of ICH values and the strengthening of sustainable tourism practices.

Keywords: Sustainable Tourism, Intangible Cultural Heritage (ICH), Hemp Weaving, Samsun, Local Development

Submitted: 24.10.2025; Accepted: 02.12.2025. Research Article

Emine Balcı*	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	0000-0003-3387-3011	emine.balcı@hbv.edu.tr	Türkiye
--------------	--------------------------------------	---------------------	------------------------	---------

*Sorumlu Yazar

This study is licensed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 License

¹ Bu çalışma 16-18 Mayıs 2025 tarihinde gerçekleştirilen 6th International Travel & Tourism Congress, 2025-ITTD25 - Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism Kongresinde “Tohumdan Dokuma Tezgâhına Kenevirin Kültürel Miras Yolculuğu: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi” başlığıyla özet bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Kenevir, insanlık tarihinin en eski kültür bitkilerinden biri olarak tarımsal, ekonomik ve kültürel yaşamda çok yönlü bir yer edinmiştir. Arkeobotanik ve genetik kanıtlar, bitkinin yaklaşık 10 bin yıl önce Doğu Asya’da evcilleştirildiğini göstermektedir (Rull, 2022; Gao vd., 2020). Çin’in batısındaki Pamir Dağları’nda yer alan Jirzankal Mezarlığı’nda yapılan arkeokimyasal incelemeler, MÖ 500 yıllarına tarihlenen buhurdanlarda yüksek THC² içerikli kenevir kalıntılarını ortaya koyarak bitkinin yalnızca endüstriyel değil, ritüel ve tıbbi amaçlarla da kullanıldığını kanıtlamıştır (Ren vd., 2019). Anadolu’daki en erken arkeolojik bulgulardan biri ise Çatalhöyük’te MÖ 7400 yıllarına tarihlenen bir mezarda bulunan kenevir dokuma parçasıdır ve bu bulgu, kenevirin Anadolu topraklarındaki tarihinin ne kadar erken dönemlere uzandığını göstermektedir (Tuncer, 2024). Böylece, kenevir hem dünya tarihinde hem Anadolu kültüründe köklü bir geçmişe sahip bir bitki olarak konumlanmaktadır.

Kenevirin binlerce yıllık bu yolculuğu, onu yalnızca tarımsal bir ürün değil, aynı zamanda çok yönlü bir kültürel malzeme hâline getirmiştir. Tarih boyunca kenevir gemicilikte halat, tekstilde kumaş, kâğıt üretiminde lif, gıda sanayinde yağlı tohum ve ritüel pratiklerde ham madde olarak kullanılmış, Cumhuriyetin ilk yıllarında ise Karadeniz ve Ege bölgelerinde yaygın biçimde üretilmiştir. 1960’lardan itibaren uluslararası düzenlemeler nedeniyle gerileyen üretim, 2016’da yürürlüğe giren “Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik” ve 2019’da tescillenen “Narlisaray” çeşidiyle yeniden canlanmıştır (Resmî Gazete, 2016; Yıldırım ve Kızılaslan, 2023). Bu gelişmeler, kenevirin modern dönemde stratejik bir tarımsal ürün olarak yeniden önem kazandığını göstermektedir.

Kenevirin günümüzde yeniden değer kazanmasının önemli nedenlerinden biri de çevresel sürdürülebilirlik bakımından sunduğu avantajlardır. Doğal lifler arasında geniş kullanım alanına sahip pamuk ve sentetik liflerle karşılaştırıldığında, kenevir organik üretim potansiyeli ve çevresel sürdürülebilirliği ile öne çıkmaktadır (Acar ve Dönmez, 2016). Dokumacılığın insanlık tarihindeki en eski zanaat dallarından biri olması ve Türkiye’nin kenevir yetiştiriciliğine elverişli iklim koşullarıyla birleştiğinde, kenevir lifleri hem ekonomik hem kültürel üretimde tarihsel olarak güçlü bir zanaatkârlık geleneğini beslemiştir. Bu bağlamda, kenevir liflerinin fiziksel ve kimyasal özellikleri de geleneksel ve modern üretimi destekler niteliktedir. Tekstil sektöründe giysilik kumaşlardan ev tekstiline, teknik tekstillerden aksesuarlara kadar geniş bir kullanım alanına sahip olan kenevir lifi, ketene benzer özellikler göstermekle birlikte daha yüksek kopma dayanıklılığı, antibakteriyel nitelikleri, UV koruma kapasitesi, yüksek nem tutma oranı ve ekolojik üretim avantajlarıyla sürdürülebilir tekstil üretimi açısından ideal bir hammadde hâline gelmektedir (Gedik vd., 2010; Filofibra, 2022). Bu özellikler, kenevirin modern tüketici eğilimleri içinde yükselen sürdürülebilir moda trendleriyle örtüşmesini sağlamaktadır.

Kenevir dokumacılığı, yalnızca ekonomik bir üretim biçimi değil, aynı zamanda kültürel bir yaşam pratiği olarak toplumsal bellekte önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel dokuma teknikleri, yerel motifler, üretim biçimleri ve kadın emeğiyle şekillenen bu kültür, günümüzde sürdürülebilir kalkınma, yerel istihdam ve turizmin kesişim noktasında yeniden anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda, kenevir dokumacılığı, Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) kapsamında yer alan el sanatları, zanaatkârlık bilgisi ve toplumsal üretim geleneklerinin yaşayan bir örneğini oluşturmaktadır. Kültürel mirasın turizm politikalarıyla ilişkisi

² THC (veya tetrahidrokanabinol), kenevir bitkisinin çeşitli türlerinde bulunan bir kannabinoiddir.

düşünüldüğünde, turizmin yalnızca deniz-kum-güneş odaklı bir sektör olmanın ötesine geçerek özgün kültürel çekiciliklere yöneldiği görülmektedir. Güneş'in (2019) belirttiği üzere, küresel rekabet ortamında turizm gelirlerini artırmak ve sürdürülebilirliği sağlamak için kültürel miras unsurlarının turizm faaliyetlerinde merkezi bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Kültürel miras unsurları, turizmin mevsimsellik sorununu azaltmakta, farklı dönemlere yayılmasını sağlamakta ve alternatif turizm türlerini desteklemektedir (Vergori ve Arima, 2020). Dolayısıyla SOKÜM unsurları, turizmin sürdürülebilirliğini sağlamada stratejik bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu noktada, sürdürülebilir turizmin teorik çerçevesi de önem kazanmaktadır. Demir ve Çevirgen'e (2006: 94–95) göre sürdürülebilirlik, bir sistemin kaynaklarını tüketmeden devamlılığını sağlayabilme becerisidir. Turizm sektörü ise doğal ve insan yapımı çevre üzerinde olumlu olduğu kadar olumsuz etkiler yaratma potansiyeline sahiptir. Garrod ve Fyall (1998: 199), turizmin çevresel kaynakları kullanarak tüketici pazarına sunduğunu, dolayısıyla ekonomik bir faaliyet olarak tamamen “zararsız” kabul edilemeyeceğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, turizmin planlanmasında çevresel, kültürel ve sosyal etkiler göz önünde bulundurulmalıdır. Dünya Turizm Örgütü'nün sürdürülebilir turizm ilkeleri de bu çerçeveyi destekler niteliktedir. Wearing ve Neil (2009: 10) sürdürülebilir turizmin çevresel kaynakların optimal kullanımını sağlaması, yerel toplulukların sosyo-kültürel otantik değerlerine saygı duyması ve yoksulluğu azaltıcı uzun dönemli ekonomik faaliyetler geliştirmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu ilkeler, kültürel mirasın korunması ve turizmin sürdürülebilirliği arasındaki ilişkiyi güçlendirmekte, destinasyonların özgün kimliğini koruyarak kalkınmasına katkı sunmaktadır. Ancak SOKÜM değerlerinin turizmde kullanımının bazı riskleri de bulunmaktadır. Kim, Whitford ve Arcodia (2019), SOKÜM unsurlarının turizm aracılığıyla görünür kılınmasının değerlerin aktarımına katkı sağladığını vurgulamakla birlikte, kültürel mirasın ticari meta hâline gelmesinin özgünlüğü tehdit edebileceğini belirtmektedir. Buna rağmen, Samsun örneğinde olduğu gibi kenevirin dokuma tezgâhlarında işlenerek kültürel motiflerle bütünleşmesi, SOKÜM değerlerinin hem yaşatıldığı hem de yeniden üretildiği bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Ulusal ve uluslararası literatürde SOKÜM üzerine çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen (Türker, 2025), kenevir bitkisini turizm alanıyla ilişkilendiren herhangi bir çalışma tespit edilmemiştir. Ayrıca, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi³ ni konu alan bir akademik çalışma bulunmaması, bu araştırmayı özgün bir konuma taşımaktadır. Samsun, farklı kültürel grupların yaşadığı ve bu yönüyle geniş bir SOKÜM çeşitliliğine sahip bir ildir. Kenevir dokumacılığı da bu çeşitliliğe dinamik ve benzersiz bir boyut kazandırmaktadır. 2023 yılında yaklaşık 637.800 turist ağırlayan Samsun'da kurulan Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi hem turistik hediyelik eşya üretimi hem de SOKÜM'ün korunması açısından önemli bir misyon üstlenmektedir. Bu misyon, Samsun Turizm Master Planı'nda da güçlü yön olarak vurgulanmıştır. Bu noktadan hareketle çalışma, kenevir dokumacılığının ve ürünlerde kullanılan motiflerin SOKÜM envanterine dahil edilmesi ve turizme kazandırılması konusunda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda konuya ilişkin haber metinleri doküman incelemesiyle analiz edilmiş, Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi'nin hikâyesi ortaya konmuş ve sürdürülebilir turizm bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır.

Yöntem

SOKÜM değerlerinin turizme kazandırılması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, bu değerlerin toplumda farkındalık düzeyinin artırılması ve görünür kılınmasıyla mümkündür. Bu doğrultuda, Samsun ilinde faaliyet gösteren Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, geleneksel üretim tekniklerini kadın emeğiyle yaşatarak

³ Çalışmanın buradan sonraki kısmında “Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi” olarak kullanılmıştır.

kültürel sürekliliğe katkı sunmaktadır. Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi'nde el tezgâhlarında gerçekleştirilen kenevir dokumacılığı, yalnızca yerel zanaatkarlığın bir temsili değil, aynı zamanda bölgenin toplumsal belleğini, estetik değerlerini ve üretim kültürünü yansıtan özgün bir SOKÜM değeridir. Bu dokumaların ve motiflerin SOKÜM Envanteri'ne dâhil edilmesi hem bu kültürel mirasın korunması hem de turizm aracılığıyla ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama yeniden entegre edilmesi açısından stratejik bir önem taşımaktadır.

Bu çalışma, alanda yapılan öncü bir çalışma olduğundan keşifsel nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüştür. Keşifsel araştırmalar, mevcut bilgi birikiminin sınırlı olduğu konularda yeni olguları anlamlandırmayı, kavramsal çerçeveler geliştirmeyi ve gelecekteki araştırmalara yön verebilecek temalar oluşturmayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve veri toplama tekniği olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, belirli bir olguya veya kuruma ilişkin yazılı, görsel ya da dijital materyallerin sistematik biçimde incelenmesine dayanan bir yöntemdir (Bowen, 2009). Bu nedenle, kültürel miras ve turizm etkileşimi gibi saha verisi üretiminin sınırlı olduğu alanlarda mevcut bilgi birikiminin derinlemesine incelenmesinin olguyu bütüncül biçimde anlamaya katkı sunacağı varsayımından hareketle, bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve doküman analizi yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırmanın çalışma alanı olarak Samsun ilinde bulunan Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi seçilmiştir. Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, geleneksel kenevir dokumacılığını kadın emeğiyle yeniden canlandırarak kültürel sürekliliğe katkı sunan ve aynı zamanda SOKÜM'ün turizme entegrasyonuna olanak sağlayan bir örnek oluşturmaktadır. Veri seti, Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi'ne ilişkin ulusal ve yerel medya kuruluşlarında yayımlanan haberler, röportajlar, tanıtım yazıları ve çevrim içi görsel içeriklerden oluşturulmuştur. Yapılan taramada doğrudan Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi'nin kuruluşu, faaliyet alanı, üretim süreci, kadın istihdamı, kültürel miras aktarımı ve turizmle ilişkilendirilen konulara odaklanılmış olup tarama sonucunda sadece Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından 2021-2024 yılları arasında yayımlanan sekiz haber metnine ulaşılmıştır ve doküman analizi bu metinler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada analiz edilen sekiz haber dokümanı, başlık ve tarih bilgileriyle Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmada İncelenen Haber Dokümanlarının Listesi

No	Belge Başlığı	Yayımlayan Kurum	Tarih	Erişim Linki
1	Kenevir Vitrine Çıktı	Samsun Büyükşehir Belediyesi	7 Kasım 2021	https://samsun.bel.tr/haberler/kenevir-vitrine-cikti
2	Kenevir Ürünlerine Büyük İlgi	Samsun Büyükşehir Belediyesi	19 Haziran 2022	https://samsun.bel.tr/haberler/kenevir-urunlerine-buyuk-ilgi
3	Kadınların Emeğiyle Kenevir İpi Ürüne Dönüşüyor	Samsun Büyükşehir Belediyesi	13 Aralık 2023	https://samsun.bel.tr/haberler/kadinlarin-emegiyle-kenevir-ipi-urune-donusuyor
4	Büyükşehir'den Kenevir Tekstiline Büyük Katkı	Samsun Büyükşehir Belediyesi	24 Temmuz 2023	https://samsun.bel.tr/haberler/buyuksehirden-kenevir-tekstiline-buyuk-katki
5	Büyükşehir'in Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi'nde Geleneksel Değerler Geleceğe Taşınıyor	Samsun Büyükşehir Belediyesi	26 Aralık 2024	https://samsun.bel.tr/haberler/buyuksehirin-kenevir-ve-ipek-dokuma-atolyesinde-geleneksel-degerler-gelecege-tasiniyor
6	Geleneksel Kenevirle Buluştu Motifler	Samsun Büyükşehir Belediyesi	12 Eylül 2024	https://samsun.bel.tr/haberler/geleneksel-motifler-kenevirle-bulustu

7	Kenevir Tekstili Kadınlara Emanet	Samsun Büyükşehir Belediyesi	7 Mart 2024	https://samsun.bel.tr/haberler/kenevir-tekstili-kadinlara-emanet
8	Kenevir Ürünlerinin Ünü Sınırları Aştı	Samsun Büyükşehir Belediyesi	22 Temmuz 2024	https://samsun.bel.tr/haberler/kenevir-urunlerin-unu-sinirlari-asti

Çalışma, amacı ve yöntemi itibarıyla etik komisyon izni gerektirmeyen bir çalışmadır. Çalışmada kullanılan tüm veriler açık kaynaklı, kamuya açık belgelerden elde edilmiştir. Verilerin yorumlanmasında bilimsel etik kuralları çerçevesinde hareket edilerek öznel yargılarından kaçınılmış, temalar doğrudan belge içerikleri üzerinden oluşturulmuştur. Bulguların güvenilirliğini sağlamak için veri çeşitlemesi yaklaşımından yararlanılmış ve farklı kaynaklarda benzer temaların tekrarlanması geçerlilik ölçütü olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmada Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından 2021–2024 yılları arasında yayımlanan sekiz haber metni doküman analiziyle incelenmiş, veriler tematik analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Tematik analiz, nitel verilerde tekrar eden anlam örüntülerini, kalıpları ve temaları sistematik biçimde tanımlamayı amaçlayan bir analiz yöntemidir. Braun ve Clarke (2006), tematik analizin “pek çok nitel analiz yaklaşımını yürütmede araştırmacıya temel yetkinlikler kazandırdığı” gerekçesiyle, nitel yöntemler arasında öğrenilmesi gereken ilk tekniklerden biri olduğunu vurgulamaktadır. Yöntemin önemli avantajlarından biri, bir metodoloji olmaktan ziyade, farklı epistemolojik çerçevelerle birlikte kullanılabilen esnek bir analiz yöntemi olmasıdır (Braun ve Clarke, 2006; Clarke ve Braun, 2013). Tematik analiz çoğu zaman verilerin yüzeysel anlamlarını ortaya çıkaran realist/özcü bir yaklaşım olarak görülse de, içerdği esneklik sayesinde araştırmacıya verilerin ardındaki daha derin anlam katmanlarını, toplumsal bağlamları ve yorumlayıcı perspektifleri de ele alma olanağı sunmaktadır. Nitekim Frith ve Gleeson (2004), tematik analiz sürecinin yalnızca betimleyici bir düzeyde değil, aynı zamanda kültürel pratiklerin, kimlik süreçlerinin ve toplumsal anlamların çözümlenmesine imkân sağladığını belirtmektedir. Bu yönüyle tematik analiz, kültürel miras, zanaatkârlık ve toplumsal dönüşüm gibi çok katmanlı olguların incelenmesinde özellikle işlevsel bir yöntemdir.

Analiz sonucunda beş ana tema ortaya çıkmıştır. Bunlar: Kültürel mirasın yeniden canlandırılması, kadın emeği ve toplumsal güçlenme, sürdürülebilir üretim ve çevre dostu yaklaşım, turistik ürüne dönüşüm ve tanıtım ile yerel kalkınma ve marka şehir vizyonu. Belirlenen bu temalar kültürel miras yönetimi, sürdürülebilirlik ve yaratıcı turizm kavramları çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu doğrultuda, tematik analiz sürecinde elde edilen bulguların daha açık ve sistematik biçimde sunulabilmesi amacıyla ana temalar ve bu temaları destekleyen örnek ifadeler Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’ne İlişkin Tematik Bulgular

Tema	Temanın Kısa Açıklaması	Dokümanlardan Temsili Alıntılar / Özet İfadeler
1. Kültürel Mirasın Yeniden Canlandırılması	Vezirköprü’ye özgü kenevir dokumacılığı geleneğinin modern üretim koşullarında yeniden işlevlendirilmesi, SOKÜM değerlerinin görünür kılınması	“Atölyede susuz bezine ait mühür, tarak dişi, koyungözü, yarım ay, zincir, baygun ve şeker motifleri yeniden yaşıyor.” (SBB, 2024b) “Geleneksel el ürünlerinin gelecek kuşaklara miras bırakılması amaçlanmaktadır.”
2. Kadın Emeği ve Toplumsal Güçlenme	Tüm üretim sürecinin kadınlar tarafından yürütülmesi, ekonomik katkı, sosyal güçlenme ve kültürel aktarımın kadın emeğiyle sağlanması	“22 tezgahta çalışan kadınlar günde 88 metre iplik dokuyor.” (SBB, 2024c) “Kadınların özgüven kazandığı, sosyal çevresinin genişlediği ve kadın dayanışmasının güçlendiği belirtilmiştir.” (SBB, 2021)

3. Sürdürülebilir Üretim ve Çevre Dostu Yaklaşım	Kenevir liflerinin antibakteriyel, kimyasal katkısız, düşük çevresel etkili özellikleri, sürdürülebilir moda ile uyum	<i>“Kenevir kumaş organik ve dayanıklı olması nedeniyle özellikle tercih ediliyor.” (SBB, 2024a) “Atölye çevre dostu ürünlerin teşvik edilmesi ve sürdürülebilir moda trendlerine katkı misyonuyla çalışıyor.”</i>
4. Turistik Ürüne Dönüşüm ve Tanıtım	Kenevir ürünlerinin hediyelik eşya, moda, ev tekstili ve aksesuar olarak turistik ürüne dönüşmesi, yerli-yabancı turist talebi	<i>“Amerika, Almanya, Hollanda ve KKTC’ye ürün gönderilmektedir.” (SBB, 2024d) “Kenevir ürünleri satış mağazasında yoğun talep görüyor.”</i>
5. Yerel Kalkınma ve Kent Markalaşması	Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’nin Samsun’un tarım, sanayi ve turizm vizyonu ile ilişkilendirilmesi, kenevirin kent kimliğinin bir parçası hâline gelmesi	<i>“Kenevir dokumacılığı kentin kültürel kimliğinin bir parçasıdır.” (SBB, 2024c) “Elde edilen gelir, kadınların eğitimi ve istihdamı için kullanılmaktadır.” (SBB, 2021)</i>

Dokümanlarda öne çıkan ilk tema, unutulmaya yüz tutmuş bir el sanatı olarak kenevir dokumacılığının yeniden canlandırılmasıdır. Samsun Büyükşehir Belediyesi’nin kurduğu Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, geçmişte özellikle Vezirköprü’de yaygın olan kenevir temelli dokuma geleneğini günümüz koşullarında yeniden üretmektedir. Belediye tarafından yayımlanan haberlere göre bu girişim hem yerel kültürün korunmasına hem de SOKÜM’ün görünürlük kazanmasına katkı sağlamaktadır (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2024a). “Geleneksel Motifler Kenevirle Buluştu” başlıklı haberde, Vezirköprü’ye özgü “mühür, tarak dişi, koyungözü, yarım ay, zincir, baygun ve şeker” motiflerinin yeni ürünlerde yaşatıldığı belirtilmiştir (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2024b). Bu durum, Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’nin yalnızca üretim merkezi değil, aynı zamanda kültürel aktarımın sürdürüldüğü bir öğrenme alanı hâline geldiğini göstermektedir.

İkinci tema, kadınların ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirilmesidir. Tüm haberlerde bu projede yalnızca kadınların istihdam edildiği ve üretim sürecinin tamamının kadın emeğiyle yürütüldüğü yönünde vurgu bulunmaktadır. Örneğin “Kenevir Tekstili Kadınlara Emanet” başlıklı haberde (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2024c) 18 kadının 22 tezgâhta çalıştığı, günlük 88 metre iplik dokuduğu ve bu faaliyetlerin aile ekonomisine doğrudan katkı sağladığı ifade edilmektedir. Kadınların el emeğiyle ürettikleri kenevir dokumalarının “bir kültürün gelecek nesillere aktarılmasına vesile olduğu” belirtilmiş, böylece Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, kadın emeğinin hem ekonomik hem de kültürel üretimde merkezi bir rol üstlendiğini göstermiştir. Ayrıca, Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi çalışanlarının görüşlerine yer verilen haberlerde kadınların özgüven kazandıkları, sosyal çevrelerinin genişlediği ve üretim sürecinin “kadın dayanışmasını güçlendirdiği” vurgulanmıştır (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2021). Bu bulgular, SOKÜM kapsamında değerlendirilen geleneksel zanaatkarlığın kadınların toplumsal statülerini dönüştürmede etkili bir araç hâline geldiğini göstermektedir.

Kadınların el sanatları aracılığıyla güçlenmesi olgusu, literatürde “zanaatkarlığın kimlik ve aidiyet üretme kapasitesi” bağlamında ele alınmaktadır. Pöllänen (2015), el emeği üretiminin kadınların öz kimlik inşasında, duygusal tatmininde ve kültürel belleğin korunmasında temel bir araç olduğunu belirtir. Benzer biçimde Luckman (2018), yaratıcı endüstriler içinde el zanaatının kadınların görünmeyen emeğini görünür kıldığını ve yerel ölçekte ekonomik bağımsızlık sağladığını vurgular. Dolayısıyla Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi bu yönüyle kadınların hem ekonomik hem de sembolik sermaye kazandığı, üretim, paylaşım ve öğrenme yoluyla sosyal ağlar kurduğu bir topluluk pratiği olarak değerlendirilebilir. Bendix ve Hafstein (2009) ise kültürel mirasın toplumsal üretiminde kadın emeğinin “sahiplik” ve “aktarılabilirlik” boyutlarını öne çıkarır. Buna göre, kadınlar yalnızca kültürel mirasın taşıyıcısı değil, aynı zamanda onun yeniden üreticisi ve yorumlayıcısıdır. Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’ndeki üretim süreci, kuşaklar arası aktarımın ve yerel

kültürel bilginin sürdürülebilir biçimde korunmasının pratik bir örneğini oluşturmaktadır. Üretim sürecinde kullanılan motiflerin yerel kimliği temsil etmesi, kadınların hem üretici hem de kültürel aracı rolünü pekiştirmektedir. Tüm bu bulgular göstermektedir ki Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi yalnızca ekonomik bir istihdam alanı değil, aynı zamanda kadınların öz güven kazandıkları, sosyal bağlarını güçlendirdikleri ve yerel kültürel belleğin sürdürülebilirliğine aktif katkı sundukları bir SOKÜM mekânı niteliğindedir.

Üçüncü tema, kenevirin sürdürülebilir üretim zincirindeki rolüne ilişkindir. İncelenen belgelerde, kenevir bitkisinden elde edilen iplikle yapılan dokuma kumaş, “antibakteriyel, kimyasal katkısız, doğa dostu” özellikleriyle tanımlanmış ve sürdürülebilir moda anlayışına katkı sağlayan bir üretim biçimi olarak sunulmuştur. “Büyükşehir’in Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’nde Geleneksel Değerler Geleceğe Taşınıyor” başlıklı haberde (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2024a), Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’nin çevre dostu ürünlerin teşvik edilmesi ve sürdürülebilir moda trendlerine katkıda bulunma misyonuna sahip olduğu vurgulanmıştır. Bu yaklaşım, kenevirin yalnızca kültürel değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirliğin de bir sembolü hâline geldiğini göstermektedir. Literatürde kenevir bitkisine ilişkin yazılan çalışmalarda da kenevirin düşük çevresel etkisi ve yüksek biyolojik verimliliği nedeniyle sürdürülebilir tekstil üretiminde yeniden önem kazandığı vurgulanmaktadır. Örneğin Zhang vd. (2024), kenevir bitkisinin yetiştirilmesinin pamuk gibi geleneksel lif bitkilerine kıyasla çok daha az su gerektirdiğini, pestisit ve gübre ihtiyacı minimum düzeyde bıraktığını söylerken; Kaur ve Kander (2023), fotosentez sürecinde yüksek miktarda karbondioksiti absorbe ederek iklim değişikliğiyle mücadelede doğal bir karbon yutağı görevi gördüğüne dikkat çekmektedir. Lichtfouse, Crini ve Morin-Crini (2020), kenevirin tekstil, yapı malzemesi ve enerji sektörlerinde karbon ayak izini azaltıcı bir potansiyele sahip olduğunu belirtmektedir. Çalışmalarda kenevir bitkisinin özelliklerine yönelik açıklamalar, kenevirin çok yönlü özelliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, benimsediği üretim yaklaşımıyla hem çevre dostu liflerin kullanımını teşvik ederek sürdürülebilir moda anlayışına katkıda bulunmakta, hem yerel kaynakların değerlendirilmesi yoluyla ekonomik, ekolojik ve kültürel sürdürülebilirliği bütüncül biçimde desteklemekte, hem de somut olmayan kültürel mirasın modern sürdürülebilirlik politikalarıyla nasıl kesişebileceğini göstermektedir.

Dördüncü tema, kenevir ürünlerinin kültürel birer turistik ürüne dönüşümüdür. Samsun Büyükşehir Belediyesi’nin Saathane Meydanı’nda açtığı satış mağazasında kenevirden yapılan kıyafet, ev tekstili, çanta ve aksesuarların hem yerel halk hem de turistler tarafından ilgi gördüğü vurgulanmaktadır (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2024a; 2024d). “Kenevir Ürünlerinin Ünü Sınırları Aştı” başlıklı haberde, Amerika, Almanya, Hollanda ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden gelen siparişlerle ürünlerin uluslararası dolaşıma girdiği belirtilmiştir (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2024d). Bu yönüyle Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’nin üretimleri, el sanatlarının turizme entegrasyonu ve yerel istihdamın artırılması yoluyla sürdürülebilir turizm hedeflerine katkı sunmakla kalmayıp aynı zamanda kültürel mirasın korunmasına hizmet eden “yaratıcı ekonomi modeli”ne dönüşmüştür. Literatürdeki çalışmalar da yerel üretimin turistik pazara entegre edilmesinin yalnızca ekonomik değil, kültürel getiriler de sağladığını göstermektedir. Richards (2021), el sanatları ve geleneksel üretim biçimlerinin “otantik deneyim” talebini karşılayan unsurlar olarak konumlandığını belirtmektedir. UNWTO (2023), özellikle SOKÜM değerlerinin turistik ürün hâline gelmesinin ziyaretçilere yerel kimliği deneyimleme fırsatı sunduğunu, yerel topluluklar için de kimlik temsili ve gelir kaynağı yarattığını söylemektedir. Bunlara ek olarak sürdürülebilir turizm politikaları açısından yerel hammaddelerin ve geleneksel üretim tekniklerinin yeniden işlevlendirilmesi, turistik destinasyonların çeşitlenmesini ve yerel ekonominin güçlenmesini sağlamaktadır (Su ve Wall, 2022).

Son tema, kenevir dokumacılığının yerel kalkınma ve kent markalaşması politikalarıyla ilişkisini ortaya koymaktadır. Tüm haberlerde Samsun'un, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından 2019'da "Türkiye'nin Kenevir Ekim Merkezi" ilan edilmesinin ardından bu alanda ulusal ölçekte bir merkez olma yönünde konumlandığı vurgulanmaktadır. Belediye Başkanı Halit Doğan'ın açıklamalarında kenevir dokumacılığının "kentnin kültürel kimliğinin bir parçası" ve "Samsun'un turizm, tarım ve sanayi vizyonlarını birleştiren stratejik bir değer" olduğu sıkça dile getirilmiştir (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2024c). Ayrıca, Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi'nde elde edilen gelirlerin kadınların eğitimi ve istihdamı için yeniden kullanıldığı belirtilmiştir (Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2021). Bu bulgu, sürdürülebilir yerel kalkınmanın döngüsel bir yapı içinde toplumsal faydaya dönüştürüldüğünü göstermektedir. Bu bağlamda, kenevir dokumacılığı, geçmişten gelen bir SOKÜM değeri olarak kültürel sürekliliği korurken, aynı zamanda çağdaş kent markalaşması stratejilerinin de önemli bir bileşenine dönüşmektedir.

Kültürel miras temelli üretimlerin kent kimliği ve yerel kalkınmadaki rolü, literatürde "kültür temelli yenilenme" kavramı altında açıklanmaktadır (Evans, 2005). Bu yaklaşıma göre kültürel mirasın ekonomik ve sosyal amaçlarla yeniden işlevlendirilmesi, yerel markalaşmanın ve sürdürülebilir kalkınmanın anahtarıdır. Benzer biçimde, OECD (2020) raporlarında da yerel kalkınma politikalarının kültürel ve yaratıcı sektörlerle desteklenmesi gerektiği, özellikle el sanatları, gastronomi ve geleneksel üretim biçimlerinin yerel markalaşma sürecini güçlendirdiği belirtilmektedir. UNESCO (2023) tarafından yayımlanan "Culture 2030 Indicators" raporunda ise kültürel mirasın, yerel toplulukların sosyal dayanışmasını ve ekonomik çeşitliliğini artıran bir araç olarak değerlendirildiği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, üretimden tüketime kadar uzanan süreçte yerel değerleri, kadın emeğini ve çevresel duyarlılığı bütünleştirerek kent markalaşmasına somut katkı sunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi örneği üzerinden, SOKÜM değerlerinin sürdürülebilir turizm, toplumsal kalkınma ve kent markalaşmasıyla nasıl ilişkilendirilebileceğini ortaya koymuştur. Bulgular, kenevir dokumacılığının yalnızca geçmişe ait bir zanaat değil, kültürel sürekliliğin, toplumsal katılımın ve çevresel duyarlılığın kesişim noktasında yeniden anlam kazanan dinamik bir kültürel miras unsuru olduğunu göstermektedir. Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, unutulmaya yüz tutmuş bir üretim pratiğini yeniden canlandırarak hem kültürel mirasın görünürlüğünü artırmakta hem de yerel halkın turizm ekonomisine katılımını teşvik etmektedir.

Kadın emeğine dayalı üretim modeli, bu sürecin en belirgin bileşenidir. Kadınların üretim sürecine aktif katılımı hem ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirmekte hem de kültürel belleğin aktarımında kilit bir rol oynamaktadır. Böylece, SOKÜM değerleri yalnızca korunmakla kalmamakta, toplumsal dönüşümün ve sürdürülebilir kalkınmanın aracı hâline de gelmektedir. Kenevir dokumacılığının sürdürülebilir üretim zinciri içinde yeniden işlevlendirilmesi, çevre dostu malzemelerin kullanımı ve döngüsel ekonomi ilkelerinin benimsenmesi bakımından da örnek bir uygulama niteliği taşımaktadır.

Araştırma sonuçları, SOKÜM unsurlarının turistik ürünlere dönüştürülmesinin, yerel ekonomiyi desteklemenin yanı sıra destinasyonların kimlik temelli markalaşma süreçlerine de katkı sunduğunu göstermektedir. Kenevirden üretilen tekstil ve aksesuar ürünlerinin hem yerel pazarda hem de uluslararası düzeyde ilgi görmesi, kültürel üretimin turizm aracılığıyla ekonomik değer kazandığını ortaya koymaktadır.

Ancak literatürde de vurgulandığı üzere (Kim, Whitford ve Arcodia, 2019), bu tür kültürel miras ürünlerinin aşırı ticarileşmesi, özgünlük ve sürdürülebilirlik açısından dikkatle yönetilmesi gereken bir konudur.

Bu çalışmanın bir diğer önemli sonucu, yerel yönetimlerin kültürel miras yönetimi politikalarıyla sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasındaki bağı güçlendirmesi gerektiğidir. UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (2003) uyarınca, sözleşmeye taraf olan her devlet kendi topraklarındaki SOKÜM envanterini kendi ulusal yapısına uygun biçimde oluşturmak ve güncellemekle yükümlüdür. Türkiye’de SOKÜM’ün korunmasına ilişkin tüm iş ve işlemler T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültürel Miras ve Kültürel Etkinlikler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir ve yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının, üretici kadın kooperatiflerinin ve akademik kurumların iş birliğiyle desteklenmektedir. Envanter çalışmaları ise İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri’nin sorumluluğundadır. Bu bağlamda, Samsun Büyükşehir Belediyesi’nin uygulaması, yerel yönetimlerin SOKÜM politikalarına aktif katılımının başarılı bir örneğini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, Samsun Büyükşehir Belediyesi’nin yürüttüğü Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, yalnızca yerel bir kalkınma projesi değil, aynı zamanda Türkiye’nin SOKÜM envanterinde yer alabilecek nitelikte bir kültürel değer olarak değerlendirilmelidir. Zira Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, kenevir dokumacılığının topluluk temelli üretim, bilgi aktarımı, kadın emeği, çevre duyarlılığı ve turistik tanıtım gibi unsurları bir araya getirmesi bakımından UNESCO SOKÜM tanımına da büyük ölçüde uymaktadır.

Sonuç olarak, Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, kültürel mirasın korunması, kadınların güçlendirilmesi, çevresel sürdürülebilirlik ve yerel kalkınma hedeflerini bütünleştiren çok katmanlı bir model sunmaktadır. Bu modelin, diğer yerel yönetimler için hem kültürel miras yönetimi hem de sürdürülebilir turizm politikaları açısından örnek alınabilecek bir iyi uygulama olduğu söylenebilir. Gelecek çalışmalarda, benzer SOKÜM temelli üretim girişimlerinin sosyoekonomik etkilerinin ölçülmesi ve ulusal kültürel miras stratejileriyle olan etkileşimlerinin incelenmesi, bu alandaki bilgi birikimini derinleştirecektir.

Konuyla ilgili yapılabileceklerle ilişkin bu çalışma kapsamında yapılan öneriler şunlardır:

1. SOKÜM Envanterine Dâhil Edilme: Samsun’daki Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü koordinasyonunda Kültürel Miras ve Kültürel Etkinlikler Genel Müdürlüğü’ne önerilerek Türkiye’nin SOKÜM Ulusal Envanteri’ne alınmalıdır. Böylece kenevir dokumacılığı yalnızca yerel değil, ulusal ölçekte tanınırlık kazanacaktır.

2. Turizm Rotalarına Entegrasyon: Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi, Samsun’un tematik turizm rotalarına (örneğin; “El Sanatları Rotası”, “Kadın Emeği Rotası” veya “Yeşil Üretim Rotası”) dâhil edilerek kültür turistlerine yönelik deneyimsel ziyaretlere açılabilir. Bu sayede hem turistik çeşitlilik artacak hem de üreticilerin doğrudan gelir elde etmesi mümkün olacaktır.

3. Eğitim ve Usta-Çırak Programları: Kenevir dokumacılığının sürdürülebilirliği için Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi bünyesinde usta-çırak modeliyle yeni nesil zanaatkarların yetiştirilmesine yönelik eğitim programları geliştirilmelidir. Bunun uygulaması için ise halk eğitim merkezleri, meslek liseleri ve üniversitelerin ilgili bölümleriyle iş birlikleri güçlendirilmelidir.

4. Politika Desteği ve Fon Kaynakları: Yerel yönetimlerin benzer kültürel üretim atölyeleri kurabilmesi için T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın hibe ve fon programları aracılığıyla destek

mekanizmaları oluşturulmalıdır. Böylece, Samsun örneği, Türkiye genelinde kültürel miras odaklı sürdürülebilir kalkınma politikaları için örnek model haline gelebilir.

5. Yerel Paydaş Katılımının Güçlendirilmesi: Kültürel mirasın korunması ve turizme kazandırılması sürecinde yerel paydaşların aktif katılımı büyük önem taşımaktadır. Üretici kadınlar, yerel sanatçılar, eğitim kurumları, turizm işletmeleri ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birlikleri geliştirilerek üretimden tanıtıma kadar uzanan zincirde çok paydaşlı bir yönetim modeli benimsenmelidir.

6. Sürdürülebilir Turizm Politikalarıyla Uyum: Kenevir dokumacılığının turistik ürün hâline getirilmesi, sürdürülebilir turizm politikalarıyla uyum içinde yürütülmelidir. UNESCO (2023) ve UNWTO (2022) raporlarında vurgulandığı üzere, kültürel mirasın turizmde kullanımı yalnızca ekonomik kazanç amacı taşımamalıdır. Yerel kimliğin korunması, çevresel etkilerin azaltılması ve toplumsal faydanın maksimize edilmesi de hedeflenmelidir.

7. Eğitim ve Kapasite Geliştirme: Kültürel mirasın yaşatılmasında en önemli unsur bilgi aktarımıdır. Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi bünyesinde gençlere ve turizm öğrencilerine yönelik uygulamalı eğitim programları, staj imkânları ve usta-çırak ilişkisine dayalı aktarım projeleri oluşturulmalıdır. Bu hem üretim bilgisinin devamlılığını hem de yeni nesillerin kültürel farkındalığını güçlendirecektir.

8. Markalaşma ve Coğrafi İşaret Stratejileri: Samsun keneviri ve kenevir dokuma ürünleri, coğrafi işaret tesciliyle korunarak yerel marka değerine dönüştürülmelidir. Bu sayede ürünlerin hem iç hem dış pazarda tanınırlığı artacak, bölge ekonomisine uzun vadeli katkı sağlanacaktır. Üretilen kenevir ürünleri için dijital platformlarda çok dilli tanıtım kampanyaları hazırlanarak Samsun'un kültürel markalaşma süreci desteklenmelidir. “Kenevirden Kültüre” temalı sergiler, kısa belgeseller ve interaktif müze uygulamaları aracılığıyla bu mirasın uluslararası düzeyde görünürlüğü artırılmalıdır.

9. Belgeleme ve Dijital Arşivleme: Kenevir dokuma teknikleri, motifler ve üretim hikâyeleri görsel-işitsel araçlarla belgelenmeli ve dijital ortama aktarılmalıdır. Böylece hem kültürel süreklilik hem de akademik araştırmalar için bir veri tabanı oluşturulmuş olacaktır.

Bu çalışma, Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi'nin kültürel miras, sürdürülebilirlik ve turizm bağlamında öncü bir örnek oluşturduğunu ortaya koymaya çalışan keşifsel bir çalışmadır. Zira bu bulgular, sınırlı sayıdaki doküman incelemesine dayanmaktadır. Bu nedenle, ileride yapılacak araştırmaların, farklı yöntemlerle daha geniş bir veri setini kapsamaları literatüre önemli katkılar sunacaktır. İleride yapılabilecek çalışmalardan bir tanesi karşılaştırmalı alan araştırmalarıdır. Türkiye’de ve dünyada kenevir dokumacılığı, halıcılık, kilimcilik veya ipekböcekçiliği gibi diğer geleneksel el sanatlarıyla karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Böylece farklı kültürel miras unsurlarının sürdürülebilir turizm ve yerel kalkınma süreçlerine katkısı ölçülebilir. Yapılabilecek çalışmalardan bir diğeri, Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’ni ziyaret eden turistlerin motivasyonlarını, algılarını ve kültürel mirasa yönelik tutumlarını odak grup görüşmeleri veya yapılandırılmış anketlerle analiz etmektir. Bu çalışmalar, “otantik deneyim” arayışının SOKÜM temelli turizmdeki etkisini somutlaştıracaktır. Ziyaretçi deneyimi ve kültür algısına yönelik de çalışma yapılabilir. Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’ni ziyaret eden turistlerin motivasyonları, algıları ve kültürel mirasa yönelik tutumları odak grup görüşmeleri veya yapılandırılmış anketlerle incelenebilir. Son olarak, toplumsal cinsiyet odaklı bir çalışmayla kadın emeğinin kültürel mirasın aktarımındaki rolü farklı illerdeki benzer girişimler

üzerinden karşılaştırmalı biçimde incelenebilir. Böylece, kadınların üretim ve kültürel kimlik süreçlerindeki güçlenme mekanizmaları daha kapsamlı biçimde değerlendirilebilecektir.

Kaynakça

- Acar, M., & Dönmez, A. (2016). Kenevire farklı bir bakış. 2. Ulusal Biyoyakıtlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı (s. 265–270). Samsun, Türkiye.
- Bendix, R. F., & Hafstein, V. T. (2009). Culture and property: An introduction. *Ethnologia Europaea*, 39(2), 5–10. <https://doi.org/10.16995/ee.1043>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Clarke, V., & Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The Psychologist*, 26(2), 120–123.
- Çatalkaya, M. (2025, Mayıs 7). Stratejik ürün kenevirde hem üretim hem verimlilik artıyor. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/stratejik-urun-kenevirde-hem-uretim-hem-verimlilik-artiyor/3559524>
- Demir, C., & Çevirgen, A. (2006). Turizm ve çevre yönetimi: Sürdürülebilir gelişme yaklaşımı. Ankara: Nobel Yayın.
- Evans, G. (2005). Measure for measure: Evaluating the evidence of culture's contribution to regeneration. *Urban Studies*, 42(5–6), 959–983. <https://doi.org/10.1080/00420980500107102>
- Filofibra. (2022). Kenevir lifi ve kumaş üretimi. <https://filofibra.com.tr/tr/blog/kenevir-lifi-ve-kumas-uretimi>
- Frith, H., & Gleeson, K. (2004). Clothing and embodiment: Men managing body image and appearance. *Psychology of Men & Masculinity*, 5(1), 40–48.
- Gao, S., Wang, B., Xie, S., Xu, X., Zhang, J., Pei, L., Yu, Y., Yang, W., Zhang, Y., & Zhang, L. (2020). A high-quality reference genome of wild *Cannabis sativa*. *Horticulture Research*, 7, 116. <https://doi.org/10.1038/s41438-020-0295-3>
- Garrod, B., & Fyall, A. (1998). Beyond the rhetoric of sustainable tourism? *Tourism Management*, 19(3), 199–212.
- Gedik, G., Avınç, O. O., & Yavaş, A. (2010). Kenevir lifinin özellikleri ve tekstil endüstrisinde kullanımıyla sağladığı avantajlar. *Tekstil Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 4, 39–48.
- Güneş, E. (2019). Kültürel miras turizmi. İçinde B. Kanca & Ç. Ertas (Eds.), *Turizmin geleceği: Yeni arayışlar* (ss. 197–226). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kaur, G., & Kander, R. (2023). The sustainability of industrial hemp: A literature review of its economic, environmental, and social sustainability. *Sustainability*, 15(8), 6457. <https://doi.org/10.3390/su15086457>
- Kim, S., Whitford, M., & Arcodia, C. (2019). Development of intangible cultural heritage as a sustainable tourism resource: The intangible cultural heritage practitioners' perspectives. *Journal of Heritage Tourism*, 14(5–6), 422–435. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2018.1523581>
- Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: The living culture of peoples. *European Journal of International Law*, 22(1), 101–120. <https://doi.org/10.1093/ejil/chr006>
- Lichtfouse, E., Crini, G., & Morin-Crini, N. (2020). Applications of hemp in textiles, paper industry, insulation and building materials, horticulture, animal nutrition, food and beverages, nutraceuticals, cosmetics and hygiene, medicine, agrochemistry, energy production and environment: A review. *Environmental Chemistry Letters*, 18(5), 1451–1476. <https://doi.org/10.1007/s10311-020-01029-2>
- Luckman, S. (2018). Craft and the creative economy. *Cultural Trends*, 27(5), 307–321. <https://doi.org/10.1080/09548963.2018.1534579>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2020). Culture and local development: Maximising the impact. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5f86b36a-en>
- Pöllänen, S. (2015). Elements of craft identity: Craft makers' descriptions of their work and its meaning. *International Journal of Education Through Art*, 11(3), 355–367. https://doi.org/10.1386/eta.11.3.355_1
- Ren, M., Tang, Z., Wu, X., Spengler, R., Jiang, H., Yang, Y., & Boivin, N. (2019). The origins of cannabis smoking: Chemical residue evidence from the first millennium BCE in the Pamirs. *Science Advances*, 5(6), eaaw1391. <https://doi.org/10.1126/sciadv.aaw1391>
- Resmî Gazete. (2016). Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik. https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Yonetmelikler/kenevirekimi_ve_kontroluhakkinda_yonetmelik.pdf

- Richards, G. (2021). Designing creative tourism places: The role of creative tourism in sustainable place development. *Journal of Tourism Futures*, 7(3), 277–289. <https://doi.org/10.1108/JTF-05-2020-0095>
- Rull, V. (2022). Origin, early expansion, domestication and anthropogenic diffusion of Cannabis. *Perspectives in Plant Ecology, Evolution and Systematics*, 55, 125670. <https://doi.org/10.1016/j.ppees.2022.125670>
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2021, Kasım 7). Kenevir vitrine çıktı. <https://samsun.bel.tr/haberler/kenevir-vitrine-cikti>
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2022, Haziran 19). Kenevir ürünlerine büyük ilgi. <https://samsun.bel.tr/haberler/kenevir-urunlerine-buyuk-ilgi>
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2023, Aralık 13). Kadınların emeğiyle kenevir ipi ürüne dönüşüyor. <https://samsun.bel.tr/haberler/kadinlarin-emeğiyle-kenevir-ipi-urune-donusuyor>
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2023, Temmuz 24). Büyükşehir’den kenevir tekstiline büyük katkı. <https://samsun.bel.tr/haberler/buyuksehir-den-kenevir-tekstiline-buyuk-katki>
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2024a, Aralık 26). Büyükşehir’in Kenevir ve İpek Dokuma Atölyesi’nde geleneksel değerler geleceğe taşıyor. <https://samsun.bel.tr/haberler/buyuksehirin-kenevir-ve-ipek-dokuma-atolyesinde-geleneksel-degerler-gelecege-tasiniyor>
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2024b, Eylül 12). Geleneksel motifler kenevirle buluştu. <https://samsun.bel.tr/haberler/geleneksel-motifler-kenevirle-bulustu>
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2024c, Mart 7). Kenevir tekstili kadınlara emanet. <https://samsun.bel.tr/haberler/kenevir-tekstili-kadınlar-emanet>
- Samsun Büyükşehir Belediyesi. (2024d, Temmuz 22). Kenevir ürünlerinin ünü sınırları aştı. <https://samsun.bel.tr/haberler/kenevir-urunlerin-unu-sinirlari-asti>
- Su, M. M., & Wall, G. (2022). Community participation and tourism development in cultural heritage destinations: A systematic review. *Journal of Heritage Tourism*, 17(1), 1–18. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2021.1880461>
- Tuncer, G. (2024, Ocak 5). 2016’da izin verilen kenevir üretimi 8 yılda ne kadar yol aldı? Neden hâlâ tarımın “netameli” çocuğu? Independent Türkçe. <https://www.indyturk.com/node/687116/ekonomi%CC%87/2016da-izin-verilen-kenevir-%C3%BCretimi-8-y%C4%B1lda-ne-kadar-yol-ald%C4%B1-neden-h%C3%A2l%C3%A2#>
- Türker, A. (2025, February 15). Bibliometric analysis of studies on intangible cultural heritage in the field of tourism (Web of Science dataset). Unpublished dataset summary, Web of Science Core Collection. <https://ssrn.com/abstract=5277005> or <https://doi.org/10.2139/ssrn.5277005>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2023). Culture 2030 indicators: Monitoring the role of culture in sustainable development. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386351>
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (1961). Single convention on narcotic drugs. <https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/conventions.html>
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2023). Tourism and culture synergies: Enhancing sustainable development. Madrid: UNWTO. <https://www.unwto.org>
- Vergori, A. S., & Arima, S. (2020). Cultural and non-cultural tourism: Evidence from Italian experience. *Tourism Management*, 78, 104058. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.104058>
- Wearing, S., & Neil, J. (2009). *Ecotourism: Impacts, potentials and possibilities* (2nd ed.). Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Yıldırım, A., & Kızılaslan, H. (2023). Samsun/Vezirköprü’de kenevir yetiştiriciliği ve Narlısaray çeşidi. *GBAD*, 12(3), 171–183. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gbad/issue/79593/1277732>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zhang, K., Li, Y., Zhou, X., Zhao, G., Liu, Q., & Wang, S. (2024). Hemp: From field to fiber—A review. *Textiles*, 4(2), 165–182. <https://doi.org/10.3390/textiles4020011>

Etik Kurul Kararı ile ilgili beyan

Araştırmanız etik kurul *izni gerektiriyorsa*, aşağıdaki bilgileri doldurunuz.

Lütfen beyanı yaptığınızı belirtmek için kutucuğu işaretleyin.	☒ Yazar(lar) Beyanı: Bu çalışmanın yazarı(ları) olarak, insan katılımcıların yer aldığı çalışmalarda gerçekleştirilen tüm prosedürlerin, kurumsal ve/veya ulusal araştırma komitesinin etik standartlarına ve 1964 Helsinki bildirgesine ve daha sonraki değişikliklerine veya karşılaştırılabilir etik standartlara uygun olduğunu beyan ederim(iz).
--	---

Etik kurul kararı veren kurum	
-------------------------------	--

Etik kurul karar tarihi	
-------------------------	--

Etik kurul karar sayı no	
--------------------------	--

Araştırmanız etik kurul *izni gerektirmiyorsa*, nedenini aşağıdaki seçeneklerden birini tercih ederek belirtiniz.

☒ Bu çalışmanın yöntemi için etik kurul izni gerekmemektedir.

☐ Bu çalışmadaki veri toplama süreci 1 Ocak 2020 tarihinden önce gerçekleşmiştir.

Yazar Katkısına İlişkin Bilgi

Yazar(lar) beyanı	☒ Bu çalışmadaki bulunan yazarların katkı oranlarının aşağıda belirtilen şekilde olduğunu beyan ederim(iz).
-------------------	---

1. Yazar katkı oranı	%100
----------------------	------

2. Yazar katkı oranı (gerekliyse)	
-----------------------------------	--